

УДК 37.036:81'243

ПОЗААУДИТОРНА РОБОТА НА МАТЕРІАЛІ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ ЯК СКЛADOVA ЕСТЕТИЧНОГО ВИХОВАННЯ СТУДЕНТІВ

Н.С. Скрипник, викладач, ХНАДУ

Анотація. Розглянуто проблеми естетичного виховання студентів під час вивчення іноземних мов у позанавчальний час. Було проаналізовано складові естетичного виховання та запропоновано шляхи та засоби реалізації естетичного виховання під час позааудиторної діяльності з використанням іноземної мови.

Ключові слова: естетичне виховання, іноземна мова, позааудиторна діяльність.

ВНЕАУДИТОРНАЯ РАБОТА НА МАТЕРИАЛЕ ИНОСТРАННОГО ЯЗЫКА КАК СОСТАВЛЯЮЩАЯ ЭСТЕТИЧЕСКОГО ВОСПИТАНИЯ СТУДЕНТОВ

Н.С. Скрыпник, преподаватель, ХНАДУ

Аннотация. Рассмотрены проблемы эстетического воспитания студентов во время изучения иностранных языков во внеучебное время. Были проанализированы составляющие эстетического воспитания и предложены пути и средства реализации эстетического воспитания во время внеаудиторной деятельности с применением иностранного языка.

Ключевые слова: эстетическое воспитание, иностранный язык, внеаудиторная деятельность.

EXTRACURRICULAR WORK ON THE MATERIAL OF FOREIGN LANGUAGE AS A COMPONENT OF THE STUDENTS' AESTHETIC EDUCATION

N. Skrypnyk, Senior Lecturer, KhNAHU

Abstract. The problems of the students' aesthetic education in the process of learning foreign languages during extracurricular time have been considered. The components of aesthetic education have been analyzed, and the ways and means to realize aesthetic education during extracurricular activities on the material of foreign language have been suggested.

Key words: aesthetic education, foreign language, extracurricular activity.

Вступ

Сучасна вища освіта спрямована у бік гуманізації, яка означає глибокі якісні перетворення у стратегії і тактиці навчання з урахуванням перш за все особистісного чинника. Проаналізувавши умови, що склалися у нашій країні, вважається актуальним формування у студента естетичної культури, що забезпечує ціннісне ставлення до навколишнього світу, емоційно-образне осмислення реальності, розвиток здатності сприймати красу у всьому її різноманітті і створювати прекрасне в навколишній дійсності. Як відомо,

естетична культура сприяє формуванню соціальної позиції, що має базуватися на гуманістичних цінностях, гармонізує емоційно-комунікативну сферу студента, оптимізує його внутрішні ресурси, забезпечуючи таким чином самореалізацію особистості. Усе це ставить перед викладачем ВНЗ важливе завдання естетичного виховання студента, причому в цьому процесі мають бути задіяні абсолютно всі предмети, адже кожна дисципліна має свої можливості щодо реалізації естетичного виховання. Проте ряд предметів дає викладачам достатньо широкі можливості щодо виховання естетичних сприйнятів та

почуттів студентів, зокрема іноземна мова. У цьому аспекті ми вважаємо важливим питання про конкретні шляхи та засоби реалізації естетичного виховання під час позанавчальної діяльності з використанням іноземної мови.

Аналіз публікацій

У процесі інтеграції України в європейський простір та міжнародну спільноту необхідною умовою розвитку та професійного успіху особистості, безперечно, є вільне володіння іноземною мовою, вивчення якої має не тільки освітню, але й виховну функцію. Проблеми виховання естетичного смаку особистості привертають увагу багатьох провідних українських та російських науковців таких як Н. Калашник [5], В. Лозова [2], Г. Троцько [2], Н. Волкова [1], О. Борисова [4]. Інтерес становлять роботи І. Зимньої [6], Н. Саєнко [3] та інших учених, які вивчали особливості естетичного виховання особистості та виховання в неї естетичного смаку під час викладання іноземної мови, а також місце самостійної та позааудиторної роботи в освіті в цілому та оволодінні іноземною мовою тощо.

Мета і постановка задачі

Незважаючи на велику кількість вищезгаданих праць, присвячених естетичному вихованню студентів вищих навчальних закладів, це питання залишається ще недостатньо вивченим. Також потребують висвітлення питання потенціалу естетичного виховання студентів засобами іноземних мов, теоретичне обґрунтування та методичне забезпечення цього процесу. Мета роботи – з'ясувати можливості реалізації естетичного виховання студентів ВНЗ під час позааудиторної роботи з іноземної мови.

Естетичне виховання студентів

Незаперечною істиною, на нашу думку, є те, що гармонійний, всебічний розвиток особистості не можливий без її естетичної вихованості. У сучасній педагогіці естетичне виховання трактується як «педагогічна діяльність, спрямована на формування здатності сприймати і перетворювати дійсність за законами краси» [1]. Більшість вітчизняних та зарубіжних вчених вважають, що метою естетичного виховання є досягнення високого рівня естетичної культури особистості, її здатність до естетичного освоєння дійсності. Естетич-

на культура – це сформованість у людини естетичних знань, смаків, ідеалів, здібностей до естетичного сприймання явищ дійсності, творів мистецтва, потреба вносити прекрасне в оточуючий світ, зберігати природну красу. Рівень естетичної культури виявляється як у розвитку всіх компонентів естетичної свідомості (почуттів, поглядів, переживань, смаків, потреб, ідеалів), так і в розвитку умінь і навичок активної перетворюючої діяльності у мистецтві, праці, побуті, людських взаєминах. Засвоєння людиною основ естетичної культури сприяє: її розумовому розвитку, більш глибокому розумінню дійсності, розвитку сприймання, уяви, моральному вихованню особистості («естетика – сестра етики»); трудовому, фізичному вихованню («красиве тіло – здорове тіло»), духовному збагаченню [2].

Зміст естетичного виховання конкретизується у планах виховної роботи кожного ВНЗ, факультету, кафедри, у програмах з кожного предмета, а також реалізується у різних видах позанавчальної діяльності студентів (ансамблі, творчі об'єднання, різноманітні гуртки). Але, на жаль, у більшості своїй студенти неосвічені, розуміють це і дуже цього соромляться [3]. Серед цих шляхів реалізації естетичного виховання студентів важливе місце займає естетичне виховання на заняттях та позааудиторних заходах з іноземної мови. Долучення української системи вищої освіти до Болонського процесу вивело на перший план серед методів та форм навчально-виховної діяльності самостійну роботу студентів, створення умов для їх саморозвитку та самоосвіти, широке використання інтерактивних методів навчання. Ми вважаємо за потрібне уточнити, що мистецтво не є єдиним джерелом естетичного виховання. Безперечно, твори мистецтва як реалізація ідеалу прекрасного у людській діяльності мають величезний естетично-виховний потенціал, проте поряд із ними джерелами естетичного виховання виступають також природа, естетика побуту, у тому числі естетика приміщень, в яких навчаються студенти, зовнішній вигляд викладачів та студентів, взаємини між останніми тощо [4].

Естетичне виховання студентів є багатограним процесом, основу якого складають такі напрями: життя і діяльність студента в сім'ї; навчально-виховна діяльність навчальних та позанавчальних закладів; вплив засобів ма-

сової інформації, діяльність яких поєднує елементи багатьох видів мистецтва. Проте засилля в них так званої «масової культури», яка далеко не завжди коректно формує у студентів уявлення про прекрасне, ускладнює процес формування здорових естетичних смаків, потребує копіткої роботи викладачів, батьків, випереджального формування високих естетичних потреб, смаків, несприйняття потворного [5]. Зрозуміло, що діяльність викладачів ВНЗ в рамках естетичного виховання є лише одним серед компонентів, які формують естетичну свідомість студента.

Естетичне виховання засобами іноземної мови є невід'ємною частиною оволодіння мовою та культурою країни, мова якої вивчається. Розвинений естетичний смак як зовнішній прояв естетичної культури особистості є результатом проведення цілеспрямованої роботи з його виховання. Позааудиторна діяльність, самостійна робота та інтерактивні методи навчання студентів є провідними в навчально-виховному процесі вищої школи на сьогодні. Вони сприятимуть ефективному оволодінню іноземною мовою, тому мають великий потенціал для естетичного виховання студентів.

Залучаючи студентів до іноземної мови, удосконалюючи їх уміння в різних видах мовленнєвої діяльності, треба зважати на те, що в основі всього цього повинне лежати емоційне, активне сприйняття мови. Сприйняття мови не можна зводити до одного з «видів мовленнєвої діяльності», як це зазвичай робиться. Активне емоційне сприйняття мови – основа мовного виховання в цілому і всіх його ланок. Мова може виконувати свою пізнавальну, виховну, естетичну функцію тільки тоді, коли студенти навчаться посправжньому чути й осмислювати її. Всі враження, уявлення і знання, які пройшли через душу і серце людини, стають її власними знаннями, власною точкою зору, її думками і переконаннями, її ставленням до добра і зла, прекрасного і потворного, що і визначає етичну позицію людини. І тут цінність естетичного виховання, в найширшому тлумаченні, важко переоцінити.

Окрім естетичного потенціалу самої мови, широкі можливості для реалізації естетичного виховання дає культурологічний та країнознавчий компоненти вивчення іноземної мови. Адже воно передбачає вивчення куль-

тури країн, мова яких вивчається. Це дає змогу викладачеві ознайомити студентів із фольклором, літературою, живописом, архітектурою та іншими галузями мистецтва цих країн, розширюючи культурологічні знання студентів, формуючи їх естетичні уподобання.

У сучасній педагогіці розроблені різні шляхи та засоби реалізації естетичного компонента виховання на заняттях та в позааудиторній діяльності. У широкому розумінні естетичний вплив має вся діяльність викладача, його спілкування зі студентами. Проте особливе місце у вихованні естетично особистості займає вплив мистецтва, яке втілює в собі естетичну категорію прекрасного. Тому естетичне виховання під час вивчення іноземної мови розглядається найчастіше як використання творів мистецтва та залучення студентів до творчості під час роботи над мовним та лінгвокультурним матеріалом [6]. Моделюючи ситуації мовного спілкування мистецтвознавчої спрямованості, корисно заздалегідь відвідати театр, музей, подивитися фільм або прочитати оригінальний текст. І що важливо – потім інтерпретувати матеріал іноземною мовою. Студентів цікавить аналіз поетичних текстів, художніх фільмів, мультфільмів, музичних форм. Міжпредметні зв'язки з історією, психологією, філософією, географією, безумовно, збагачують особистість, мотивують і оптимізують вивчення мови. Країнознавчі матеріали про історію і географію, традиції і свята також створюють ситуацію співпереживання, естетичного засвоєння світу при вивченні іноземної мови. Розвивають творчі здібності студентів конкурси перекладачів, портретистів, гідів, читців, солістів, любителів караоке [6].

Позааудиторна діяльність на матеріалі іноземної мови

Велику роль у формуванні естетичної особистості студента має позааудиторна діяльність, що є особливим соціокультурним середовищем, умовою для саморозвитку, реалізації власних творчих здібностей студентів, а також соціокультурної ідентифікації та самовизначення. В різних видах позааудиторної діяльності викладач має змогу використати бажані форми занять і спробувати нові, застосувати ті технології і додатковий матеріал, на який не вистачає аудиторного часу, або не передбачений програмою. Саме за допомогою додаткового, позааудиторного часу

можна познайомити студентів із видатними творами музичного, образотворчого, архітектурного мистецтва, пояснити їх походження, запропонувати інформацію про стилі і напрямки, біографії відомих музикантів, художників, скульпторів, письменників. Окрім того, як показує досвід, студенти завжди охоче перекладають тексти сучасних пісень, беруть участь у конкурсах на кращий переклад і виконання пісень та віршів. Прищеплювати інтерес до літератури іноземними мовами можна через оглядові лекції, присвячені зарубіжній літературі, через заняття з позааудиторного читання; через тематичні вечори, вікторини, брейн-ринги й інші позааудиторні заходи [3].

Практичний досвід з організації самостійної та позанавчальної діяльності студентів на базі вивчення іноземної мови дає змогу стверджувати, що ефективними є такі заходи як зустрічі з носіями мови, участь студентів в університетських та позауніверситетських конференціях з підготовкою доповідей іноземною мовою, участь в різноманітних студентських конкурсах, клуби, круглі столи, культурологічні лекції іноземною мовою, конкурси на кращий переклад, студентські форуми. Інтелектуальна діяльність такого плану передбачає активізацію і самостійну реалізацію творчих можливостей студентів у різних видах робіт іноземною мовою. Безперечно, позааудиторна робота йде на користь студентам також в якості додаткового джерела знань, в якості нових і цікавих форм занять, де головна роль належить вже не викладачеві, а студенту; в якості можливості активно використовувати свій розумовий і творчий потенціал.

Висновки

Підсумовуючи все вищезгадане, можемо дійти висновку, що позааудиторна робота з іно-

земної мови дає широкі можливості щодо естетичного виховання студентів і важливою задачею викладача є використання цих можливостей та свідомо й цілеспрямована робота з формування естетичної особистості студента. До перспективних напрямків подальших досліджень слід віднести питання із систематизації накопиченого досвіду позааудиторних заходів саме з використанням іноземної мови та розробки ефективної моделі їх цілеспрямованого використання для естетичного виховання студентів.

Література

1. Волкова Н.П. Педагогіка / Н.П. Волкова. – К. : Академія, 2003. – 576 с.
2. Лозова В.І. Теоретичні основи виховання і навчання : навч. посібник / В.І. Лозова, Г.В. Троцько / Харк. держ. пед. ун-т імені Г.С. Сковороди. – 2-е вид., випр. і доп. – Харків : «ОВС», 2002. – 400 с.
3. Саєнко Н.В. Культурологічний підхід до навчання іноземних мов у вищих технічних навчальних закладах : монографія / Н.В. Саєнко. – Харків : ХНАДУ, 2008. – 344 с.
4. Борисова Е.С. Эстетическое воспитание школьников / Е.С. Борисова. – Л. : Лениздат, 1972. – 200 с.
5. Калашник Н.Г. Эстетичні смаки: їх витoki і формування / Н.Г. Калашник. – Запоріжжя : Просвіта, 2001. – 344 с.
6. Зимняя И.А. Психология обучения иностранным языкам / И.А. Зимняя. – М. : Просвещение, 1992. – 222 с.

Рецензент: В.В. Бондаренко, доцент, к.пед.н., ХНАДУ.

Стаття надійшла до редакції 10 червня 2011 р.